

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки запорукою виживання та основою стійкості є управління фінансовими ресурсами підприємства, що спрямоване не лише на максимізацію прибутку у короткостроковому періоді, а й на підтримку сталого фінансового стану підприємства. Проблема управління фінансовим станом підприємств належить до загальноекономічних проблем, оскільки нестійкий фінансовий стан стримує зростання виробництва, знижує платоспроможність і може призвести до банкрутства підприємств. Виходячи з вищесказаного, актуальним є розробка концептуального підходу до управління фінансовим станом підприємства на основі комплексного застосування методів фінансового менеджменту та їх орієнтації на підвищення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства з урахуванням галузевої специфіки.

У науковій літературі поняття «фінансовий стан підприємства» має досить різні тлумачення. Одні вчені під фінансовим станом розуміють здатність підприємства фінансувати свою діяльність, що характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними та фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю.

Інші вчені трактують фінансовий стан підприємства як сукупність економічних та фінансових показників, що характеризують здатність підприємства до розвитку, у тому числі до виконання ним фінансових зобов'язань.

Наявна позиція, що фінансовий стан підприємства – це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання.

Отже, ряд науковців розглядають фінансовий стан підприємства як певне статичне явище. На нашу думку, фінансовий стан – це динамічна характеристика, яка змінюється внаслідок кожної господарської операції підприємства. Ним необхідно управляти.

Під фінансовим станом підприємства, вважаємо, слід розуміти стан його активів та джерел у процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів. Він формується під впливом багатьох факторів і проявляється, перш за все, через платоспроможність, фінансову стійкість та ліквідність активів.

З метою підвищення ефективності використання існуючих методів управління фінансовим станом необхідно здійснити оцінку факторів, що на нього впливають, уточнити основні типи фінансового стану за рівнем стійкості, розробити систему показників для його оцінювання з урахуванням галузевої специфіки підприємств.

Так, основні типи фінансового стану підприємства за рівнем стійкості наведено в табл.1.

Для оцінювання фінансового стану підприємства запропоновано застосовувати наступну систему показників:

1. Фінансові коефіцієнти, що характеризують ділову активність;
2. Показники ліквідності та платоспроможності;
3. Показники фінансової стійкості;

4. Критеріальні показники (власні оборотні кошти, чистий оборотний капітал, показники ліквідності-балансу, показники забезпеченості запасів та витрат джерелами їх формування).

Використання зазначених показників, поряд з визначенням типу фінансового стану підприємства за ступенем стійкості, дозволить якісно та всебічно відстежувати зміну його параметрів, проводити глибокий аналіз причин, що зумовили відповідні зміни.

Невід'ємною частиною управління фінансовим станом підприємства є управління грошовими активами чи залишком коштів, що перебуває у розпорядженні підприємства. Розмір залишку коштів, якими оперує підприємство в процесі своєї діяльності, визначає рівень його абсолютної платоспроможності, впливає на тривалість операційного циклу, а отже, й на розмір коштів, що інвестуються в оборотні активи.

У фінансовому менеджменті поняття «кошти» дещо ширше, ніж у бухгалтерському обліку, де короткострокові фінансові вкладення розглядають як окремий елемент обліку та звітності у складі оборотних коштів. Фінансовий менеджмент розглядає короткострокові фінансові вкладення як форму резервного розміщення вільного залишку грошових активів, які будь-якої хвилини можуть бути затребувані для забезпечення невідкладних фінансових зобов'язань підприємства.

Практика функціонування значної частини вітчизняних підприємств свідчить, що існуючий у них рівень грошових активів недостатній, а їх структура низько ефективна з позиції забезпечення стійкості фінансового стану. У зв'язку з чим виникає необхідність побудови ефективної системи управління грошовими активами.

Таблиця 1

Типи фінансової стійкості підприємства

Тип фінансової стійкості	Використовувані джерела покриття витрат	Коротка характеристика
--------------------------	---	------------------------

<p>Абсолютна фінансова стійкість Має місце, якщо величина матеріально-виробничих запасів менша за суму власних оборотних коштів та банківських кредитів під ці товарно-матеріальні цінності (з урахуванням кредитів під товари відвантажені та частини кредиторської заборгованості, зарахованої банком при кредитуванні)</p>	<p>Власні оборотні кошти</p>	<p>Висока платоспроможність; підприємство не залежить від кредиторів</p>
<p>Нормальна фінансова стійкість Виражається рівністю між величиною матеріально-виробничих запасів та сумою власних оборотних коштів та кредитів (включаючи кредиторську заборгованість, зараховану банком при кредитуванні)</p>	<p>Власний оборотний капітал та довгострокові кредити</p>	<p>Нормальна платоспроможність; ефективна виробнича діяльність</p>
<p>Нестійке фінансове становище Може призвести до порушення платоспроможності організації. Однак у цьому випадку зберігається можливість відновлення рівноваги між платіжними коштами та платіжними зобов'язаннями за рахунок використання у господарському обороті джерел коштів, що послаблюють фінансову напруженість (тимчасово вільних коштів резервного капіталу, фондів накопичення та споживання тощо), банківських кредитів на тимчасове поповнення оборотних коштів</p>	<p>Власний оборотний капітал, довгострокові та короткострокові кредити та позики</p>	<p>Порушення платоспроможності; залучення позикових коштів; можливість покращення ситуації</p>
<p>Кризовий фінансовий стан За даного стану організація перебуває на межі банкрутства. Величина матеріально-виробничих запасів більше суми власних оборотних засобів і кредитів банку (включаючи кредиторську заборгованість, зараховану банком при кредитуванні)</p>	<p>Усі можливі джерела покриття витрат</p>	<p>Підприємство неплатоспроможне і перебуває на межі банкрутства</p>

Основною метою управління фінансовими активами підприємства в контексті управління фінансовим станом є забезпечення постійної платоспроможності. У цьому виявляється функція грошових активів, як засобу, що забезпечує реалізацію цілей формування операційного, страхового та інших видів капіталу підприємств. Адже не розмір оборотних коштів, не висока питома вага власних джерел фінансування, не високий рівень рентабельності не можуть застрахувати підприємство від порушення проти нього позову про банкрутство, якщо у встановлені строки воно не зможе розрахуватися за своїми невідкладними фінансовими зобов'язанням. Тому управління фінансовими активами є ключовим елементом управління фінансовим станом підприємства.

У загальному вигляді розробка політики управління грошовими активами підприємства повинна, на нашу думку, включати наступні етапи:

- аналіз фінансових активів підприємства у попередньому періоді; вибір стратегії формування фінансових активів;

- оптимізація залишків коштів;
- диференціація середнього залишку коштів у національній та іноземній валюті;
- вибір ефективних форм регулювання середнього залишку коштів;
- забезпечення рентабельного використання тимчасово вільного залишку коштів.

Що ж стосується управління структурою капіталу підприємства, то, його основними елементами є:

1. Визначення мінімальної частки власних коштів;
2. Мінімізація вартості позикового капіталу;
3. Оптимізація структури капіталу у процесі виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.